

Publikace OECD - Přezkum Společné zemědělské politiky EU

17. 10. 2023

13. 10. 2023 - V říjnu zveřejnila OECD analýzu „*Policies for the Future of Farming and Food in the European Union*“. Jde o vyhodnocení výkonnosti zemědělsko-potravinářského sektoru a účinnosti politických nástrojů zpracované s využitím nejnovějších dat agroenvironmentálních ukazatelů OECD.

Evropská unie představuje jednoho z největších světových aktérů v zemědělsko-potravinářském odvětví. Jde o největšího globálního agri-food exportéra. Do zemědělství směřuje 1/3 rozpočtu EU. Evropský zemědělsko-potravinářský systém prokázal v posledních 40 letech svou odolnost a schopnost udržet růst produktivity (v rozmezí 0,7 % - 1,4 %) na úrovni, která je srovnatelná s mezinárodním průměrem. Úspěchů bylo dosaženo i v ekologické transformaci agri-food systému, kde došlo ke snížení intenzity emisí a částečnému oddělení emisí skleníkových plynů od produkce.

Rostoucí ceny potravin a energií však vizi ambiciózní transformace sektoru v posledních letech zpochybnily. V období 2011-2019 se zejména ve starých členských státech EU růst produktivity v zemědělství zpomalil. Je patrné, že přísnější environmentální předpisy mohou výrobní náklady komodit/potravin dále zvýšit, pokud nebudou existovat technologické nebo jiné alternativy založené na inovacích. Výzkum a inovace však dosud zůstaly ve srovnání s celkovou podporou tomuto odvětví okrajové (6,1 % transferů v období 2019-2021; navíc přes 90 % pochází z národních rozpočtů), i když představují klíčovou hnací sílu transformace. Přes rostoucí význam potřeby víceoborového zemědělského poradenství bylo financování v této oblasti marginální (0,2 % politiky rozvoje venkova v období 2014-2020). Na klimatickou adaptaci a mitigaci bylo zaměřeno 40 % výdajů SZP, ale další snižování emisí v zemědělství se jeví (oproti energetice a průmyslu) jako nákladově náročnější s dopady i v sociální oblasti (vyšší ceny potravin). Zákonitě se pak nabízejí otázky týkající se nákladové efektivity a vyhodnocení strategických plánů.

Podobně v teritoriálním pohledu dochází k tomu, že se regionální nerovnosti uvnitř zemí v některých případech prohloubily a hlavní nástroje investiční politiky na podporu tvorby pracovních míst a udržitelného růstu mají smíšené výsledky. V sektoru zemědělství byl vysoký podíl přímých plateb (tvořily 24 % příjmů v zemědělství) směřován do velkých zemědělských podniků (méně než 10 % podniků v EU obhospodařuje polovinu plochy zemědělské půdy) a účinnost tohoto nástroje při zlepšování distribuce příjmů mezi nízkopříjmové domácnosti nebo zachování zaměstnanosti na venkově není vždy zřejmá.

Analýza proto upozorňuje na příležitost pro celounijní diskusi na vysoké úrovni o účelu evropské společné zemědělské politiky, o právech a povinnostech zemědělců, účinnosti poskytování podpory příjmů odděleně od sítě sociálního zabezpečení a finanční váze přikládané příjmům ve srovnání s environmentálními cíli nebo cíli rozvoje venkova.

Mgr. Radek Stránský

Odbor pro vztahy s EU a zahraničně obchodní spolupráci, MZe